

ἔτους ζήτημα μεγάλης σημασίας, ἀντικείμενον σκέψεως μακρᾶς, ἀρχομένης μῆνα ὄλον πρὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου, καὶ ἀφορμὴ δαπάνης σπουδαίας, ἣν μετὰ κόπου πολλοῦ ὑφίστανται οἱ παρὰ τὸ Λύδιον ἄρμα τῶν πλουσίων περὶ μὲν βαδίζοντες, ἀλλὰ τέθριππα ὄνειρευμένοι.

Δι' αὐτὸ παρεπονείτο πέρυσιν ὁ καλλιτέχνης Μάξιμαρτ, ὅτι δὲν ἐπώλησε πολλὰ, διότι δὲν εἶχεν ἀρετὰ ἀκριβᾶ ἀντικείμενα νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς πανταχόθεν ζητοῦντας.

Δι' αὐτὸ ἀκούεις πανταχόθεν τοὺς ἀγαθοὺς, ἀγαθωτάτους, ἀλλὰ φιλοπροόδους οἰκογενειάρχας ὀδυνωμένους ὅτι μόλις κατορθοῦσι διὰ δαπάνης δισχιλίων καὶ τρισχιλίων δραχμῶν νὰ ἐξοφλήσῃσι τὰς ἐκ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἐποχρῶσεις των.

Δι' αὐτὸ ἐντρέπονται σήμερον νὰ χαρίσωσι καὶ δὲν χαρίζουσι πλέον ὅσοι δεῖλοι μὲν καὶ πεπτοημένοι ἀτενίζουσι κάτωθεν πρὸς τὸν κολοφῶνα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ πλούτου εἰς τὸν ἀνεξήγητον αἰ Ἀθηναί, δὲν τολμῶσι δὲ καὶ ν' ἀποπειραθῶσι τὴν ἐκεῖσε ἀνάβασιν διὰ δαρείων κλιμάκων.

Δι' αὐτό, τέλος πάντων καὶ ἐν ὀλίγοις, τὰ ὠραία πρωτοχρονιάτικα τῶν πατέρων ἡμῶν, ἅτινα ὀλίγην εἶχον τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν, μεγάλην δὲ τὴν ἀπὸ τῆς προαιρέσεως τοῦ διδόντος καὶ τῆς χαρᾶς τοῦ λαμβάνοντος, ἐξέλιπον πλέον καὶ μόλις που ἀναφαίνονται, δίκην ναυαγίων ἐποχῆς παρελθούσης, κατακλυζομένης ὕλην ὑπὸ τὸ κύμα τῶν νέων ἀναγκῶν καὶ τῶν νέων ὀρέξεων, εἰς τὰς χεῖρας ὀλίγων νηπίων, ἀνεπιού τινος λησμονημένου, ἢ ὑπηρετοῦ μὴ διατελοῦντος ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν ἡμῶν εὐνοίαν.

Δὲν ἤξεύρω, ἀναγνώστὰ μου, τί δῶρα ἔκαμες ἐφέτος. Σ' εὐχομαι ἀπὸ καρδίας νὰ ἔκαμες ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, ἀλλὰ καθ' ὃν τρόπον τὰ ἔκαμνον ἄλλοτε οἱ πρὸ σοῦ: τούτῃ μετ' ἐνδομύχου εὐχαριστήσεως καὶ ἐν πλήρει συναισθήσει ὅτι ὁμοίαν προϋξένησες εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς λαβόντας.

Κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν τρόπον σοῦ προσφέρω κ' ἐγὼ τὰς εὐχὰς μου πάσας, καὶ μίαν ἰδίως, τὴν καλλιτέραν ὄλων: νὰ ἔχῃς ἔτι καὶ νὰ διατηρήσῃς ἐπὶ μακρὸν τὴν κεφαλὴν σου ὑπεράνω τοῦ ρεύματος, τὸ ὅποσον ὀνομάζομεν σήμερον ἐν Ἀθῆναις ρεύμα πολιτισμοῦ.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Τὸ νὰ λέγῃ τις περὶ ἀνθρώπου ὀργίλου, ἀδίκου, φιλονεικοῦ, δυστρόπου καὶ ἀγροίκου ὅτι τοιοῦτος εἶνε ὁ χαρακτήρ του, οὐδαμῶς δικαιολογεῖ αὐτόν, ὡς νομίζεται, ἀλλ' ὁμολογεῖ, χωρὶς νὰ τὸ ἐνοῆ, ὅτι τόσον μέγαρα ἐλαττώματα εἶνε ἀνίατα.

ΠΩΣ ΕΙΡΓΑΖΕΤΟ Ο ΔΟΥΜΑΣ

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν γενομένων πρό τινος ἐν Παρισίοις ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμά, πλεῖστα ἐγραψάν αἱ γαλλικαὶ ἐφημερίδες περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ περιωνύμου μυθιστοριογράφου. Ἐκ τούτων ἰδιαίτερον θέλητρον ἔχουσι μάλιστα τὰ ἀπεικονίζοντα τὸν ὄντως περιεργὸν τρόπον, καθ' ὃν συνέτασσε τὰ ἀπειρα αὐτοῦ ἔργα ὁ συγγραφεὺς τοῦ *Morte* χρίστου, ὡς τοιαῦτα δ' ἐκρίναμεν ἀξία νὰ μετενέγκωμεν αὐτὰ ἐνταῦθα:

Ἀπὸ τῆς πέμπτης ὥρας τῆς πρωίας ὁ Δουμάς μετέβαινε εἰς τὸ σπουδαστήριόν του χιτῶνα μόνον καὶ περισκελίδα φορῶν, καὶ ἐκάθητο πρὸ ἐλατίνης τραπέζης: ἄφινε δὲ τὴν γραφίδα αὐτοῦ νὰ τρέχῃ ἐπὶ μεγάλων φύλλων γαλανοῦ χάρτου μετὰ ταχύτητος μεγίστης, σταματῶν μόνον ὅπως γευματίζῃ, καὶ παρατείνων ἐνίοτε τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ μέχρι καὶ τῆς νυκτός. Καὶ γράφων ἠδύνατο νὰ συνδιαλέγηται μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, ἀπεκρίνετο δὲ προσφύεστα πάντοτε μὴ διακόπτων τὸ παράπαν τὴν ἐργασίαν του. Ἐνίοτε συνεβουλεύετο τινὰς τῶν παρόντων ἐκεῖ φίλων του περὶ τῆς τροπῆς ἣν ἔπρεπε νὰ δώσῃ εἰς τινὰς σκηνὰς τῶν μυθιστορημάτων του, ἐκ τούτου δ' ἀστεϊόταται προσέκυpton συζητήσεις. Εἰς τινὰ παρ' αὐτῷ ξενιζόμενον ἐχάρισε ποτὲ τὴν ζωὴν ἀθῶων τινῶν προσώπων, ἅτινα ἀδυσωπῆτως εἶχε καταδικάσει, ἐφείσθη δ' αὐτῶν μὴ δυνάμενος τίποτε ν' ἀρνηθῇ εἰς τὸν ξένον του.

Πολλῶν ἐπελαμβάνετο ταυτοχρόνως ἔργων μεταπηδῶν ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ τοῦ μυθιστορηματος εἰς τ' Ἀπομνημονεύματα καὶ ἐκ τούτων εἰς τὸ δράμα ἢ τὴν κωμῶδιαν. Ἔσπευδεν, ἔλεγε, νὰ λησμονήσῃ ὅσον τάχιστα τὸ ἄρτι γράφεν, ὅπως μὴ ἡ ἀνάμνησις αὐτοῦ ἐπηρεάσῃ τὸ νέον παρασκευαζόμενον ἔργον. Εἰς τοιοῦτον δὲ βαθμὸν κατῶρθου τοῦτο, ὥστε ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν φίλος του ἀπήγγελλε περιουσίαν τινὰ δράματός του ὁ Δουμάς ἐπέκρινεν αὐτὴν ὡσεὶ ἥτο ἀλλότριον ἔργον.

Ἄμα ὡς ἐλάμβανε τὴν γραφίδα οὐδέποτε ἐσταμάτα ὅπως μελετήσῃ τὸ θέμα του, οὐδ' ἐνδιέτριβε περὶ τὴν οἰκονομίαν τοῦ συγγραμματος: οὐδέποτε μετέβαλλε γραφεῖσιν φράσιν. Σπανίως δ' ἀνεγίνωσκε τὰ χειρόγραφα αὐτοῦ ἐκτὸς μόνον ἂν συνέγραφεν ἔργον ἀξιώσεις ἔχον. Ἄν παρὰ εἰγματος χάριν συνέτασσε δράμα τι διὰ δευτερεύον θεάτρον κατεσκευάζεν ἀκριβῶς μίαν πράξιν καθ' ἑκάστην, μετὰ πέντε δ' ἡμέρας τὸ δράμα ἦτο ἑτοιμον. Ἄν τούναντίον εἶχεν ἐπινοήσῃ θέμα τι πολλὰ ὑπισχνούμενον, ἐγίνετο ἄφαντος ἐκ τοῦ οἴκου του ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ὅπως ἀπαλλαγῇ πάσης ἀπασχολήσεως.

— 'Μοιάζω τῆς κότας, ἔλεγε, ζητῶ μέρος διὰ νὰ κλωσῶσω.

Κατέφυγε δὲ συνήθως εἰς χωρίον τι τῶν πέριξ, ὅπου οὐδεὶς ἐγίνωσκεν αὐτόν. Αὐτόθι δὲ ἀφου συνέτασσε τὸ ἔργον μετὰ πυρετώδους ταχύτητος, τὸ ἀντέγραφε μεταβάλλων αὐτὸ ἐν πολλοῖς, μετὰ ὅκτῳ δ' ἡμέρας ἐπανήρχετο ἄρτιον φέρον αὐτό.

Ἐκτὸς ἄλλων θαυμασιῶν φυσικῶν προσόντων εἶχε καὶ τοῦτο ὅτι τὴν νύκτα καθυδουσιῶν τῶν σωματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων ἐτήρει ἡμιαγρύπνους τὰς τῆς φαντασίας αὐτοῦ, αἵτινες ἐλειτούργουν ὡς ἐν ὄνειρῳ, ἀναπαυομένου τοῦ σώματος.

Τὴν πρώτην ιδέαν τοῦ δράματος αὐτοῦ «*Ἡ νεότης τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'*», συνέλαβεν ἐν συμποσίῳ παριστάμενος εἰς τὸν γάμον ὑπηρετοῦ τούτῳ μετὰ τῆς θυγατρὸς του καὶ τῶν φίλων του. Συνηρημολόγησε δὲ τὰ μέρη αὐτοῦ ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ χοροῦ, τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυκτα, πρὶν κατακλιθῆ, ἔγραψε δ' αὐτὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον ἐν ἡμισείᾳ ὥρᾳ· εἶτα δὲ κατέφυγεν εἰς τὴν μόνωσιν, ὅπως συμπληρώσῃ τὰς πέντε πράξεις. Μετὰ ἕξ ἡμέρας τὸ δράμα ἦτο συντεταγμένον καὶ πλῆρες, ὃ δὲ Δουμᾶς ἐπιβὰς τοῦ σιδηροδρόμου ἐκόμισεν αὐτὸ εἰς τὸ *Γαλλικὸν θέατρον*.

«Χαρήτε, εὐωχηθῆτε», ἔγραψε μετὰ τινὰς ἡμέρας εἰς τοὺς φίλους του, «ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ θεάτρου ἐδέχθη πρὸς παράστασιν τὸ δράμά μου». Ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Μαρία προθυμότατα συγκαλέσασα τοὺς ἐν Βρυξέλλαις, ὅπου τότε διέτριβεν ὁ Δουμᾶς, φίλους αὐτοῦ κατηθύνθη μετ' αὐτῶν, εἰς δεκαπέντε ἀνελθόντων, εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης τοῦ Βατερλώ πρὸς εὐωχίαν. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς φαιδρᾶς ἐκείνης ἐκδρομῆς οἱ συμπόται ἐλησημόνησαν νὰ δηλώσωσιν ὅπου ἔδει φιάλας τινὰς οἴνου μὴ ποθέντος, ἃς ἐπανάφερον εἰς τὴν πόλιν, ἐφ' ᾧ κατεδικάσθησαν εἰς ἑκατοντάδων τινῶν φράγκων πρόστιμον. Εἶν' ἀληθὲς ὅτι καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἐπλήρωσεν ὁ Δουμᾶς.

Πρὸς ἐπίμετρον τοῦ δυστυχήματος ἐπιστολῇ τὴν ἐπαύριον ληφθεῖσα ἀνήγγελλεν ὅτι ἡ λογοκρισία νομίσασα ὅτι εὐρεν ἐν τῷ δράματι ὑπαινεγμοὺς πρὸς τὸν γάμον τοῦ Ναπολέοντος δὲν ἐπέτρεψε τὴν παράστασιν αὐτοῦ, ὃ δὲ διευθυντῆς τοῦ *Γαλλικοῦ θεάτρου*, ὅστις εἶχεν ἤδη διανείμει τὰ πρόσωπα καὶ πρκαγγεῖλει τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς παράστασιν στολὰς, δριμέως ἐμέμφετο τοῦ Δουμᾶ:

— Μὴ δυσχερεστῆσθε, τῷ εἶχεν ἀποκριθῆ οὗτος, θὰ σὰς δώσω κάτι τι ἄλλο, εἰς τὸ ὅποιον νὰ χρησιμεύουν αἱ καινούργιαι στολαί.

Μετὰ πέντε ἡμέρας πράγματι ὁ γονιμώτατος συγγραφεὺς ἐκόμισεν εἰς αὐτὸν δράμα τι ἡ νεότης τοῦ *Ῥισελιδ*, ἐν ᾧ περίστατο ὁ *Ῥισελ*

λιὲ ἐπανακάμπτων εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Γαλλίας, μετὰ διατριβὴν ἐν Γερμανίᾳ ὅπου εἶχε καταφύγει ἕνεκα συνωμοσίας τινός. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ δράμα ἐξήγειρε τὴν ὀργὴν τῆς λογοκρισίας διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐκφράσεων καὶ τὴν ἐπιπνεύσαν ἀκολασίαν ἐν τῷ ἔργῳ. Ἀπηγορεύθη ἡ εἰς τὴν σκηνὴν ἀναβίθασίς του, ἐντεῦθεν δὲ νέαι προήλθον διαμαρτυρήσεις τοῦ διευθυντοῦ τοῦ θεάτρου, Ἀρσενίου Οὐσσαί, εἰς ὃν ὁ Δουμᾶς ἠσύχως καὶ πάλιν ὑπεσχέθη ἄλλο δράμα μέλλον νὰ παρασταθῆ διὰ τῶν αὐτῶν σκηνογραφικῶν καὶ τῶν αὐτῶν στολῶν. Εἶχεν ἔτοιμον ἤδη τὸν τίτλον: *Ἡ νεότης τοῦ Λωζέρ*.

Φεῦ! Ἡ νεότης τοῦ *Λωζέρ* δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχεστέρα τῆς νεότητος τοῦ *Λουδοβίκου ΙΔ'* καὶ, τῆς νεότητος τοῦ *Ῥισελιδ*! Ἐν τούτοις, δὲν ἀπηγορεύθη ἡ παράστασις αὐτοῦ παρὰ τῆς λογοκρισίας, ἀλλὰ ἀπεριόφθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὁ Δουμᾶς ἐν διαστήματι εἴκοσιν ἡμερῶν ἐπενόησε, συνέταξε, ἔγραψε τρία μεγάλα πεντάπρακτα δράματα.

* * *

Ἐξοχον ἐπίσης ἰκανότητα εἶχεν ὁ Δουμᾶς περὶ τὴν μαγειρικὴν, ἐνηθρύνετο δὲ πολλῶ μᾶλλον ἐπ' αὐτῇ ἢ ἐπὶ τῇ φιλολογικῇ του ἀξίᾳ. Πυσάκις οἱ φίλοι του μεταβάλλαντες εἰς ἐπίσκεψίν του εὐρον τὸν συγγραφέα τοῦ *Μόντε-Χριστου* ἐν τῷ μαγειρείῳ του, ἐν τῇ θερμότητι διπλῆς συνθέσεως, γράφοντα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἐπὶ τῆς μαγειρικῆς τραπέζης, ἀγρύπνως δ' ἄμα ἐπιβλέποντα φαγητόν τι, ἀφθόνως σκορπιζοντα τὸ ἄλας ἐν τοῖς διανοητικοῖς αὐτοῦ ἔργοις, ἀλλὰ μόνον τὴν ἀπαιτουμένην δόσιν θέτοντα ἐν τοῖς μαγειρικοῖς, καὶ ἀνατινάσσοντα ἐνίοτε συγχρόνως *ὀμελέτταρ* καὶ τὸν μυελὸν τοῦ ἥρωός του!

Ἄμα ἦτο ἔτοιμον τὸ γεῦμα ὁ Δουμᾶς ἔκρουεν ἰδίᾳ χειρὶ τὸν κωδωνίσκον ὅπως καλέσῃ εἰς τὸ ἐστιατόριον τοὺς προσκεκλημένους. Ὅσα δὲ ἀριστουργήματα μαγειρικῆς ἀξία τοῦ Βατέλ καὶ ἂν εἶχε κατασκευάσει, σπανίως ἐγεύετο αὐτός ἐκ περισσοτέρων τῶν δύο πινακίων. Ἐπινε δ' ὕδωρ μετὰ τινῶν σταγόνων οἴνου, καὶ ἐνέμενεν ἀδιάσειστος ἐν τῇ ἐγκρατεῖᾳ του· ἀληθῶς δ' εἶπεῖν οὔτε λαίμαργος ἦτο, οὔτε γαστροίμαργος, οὔτε πότης, οὔτε δ' ἐκάπνιζεν. Ἐν τούτοις φίλος τοῦ τις κατέλαβεν αὐτὸν ἡμέραν τινα καπνίζοντα,

— Πῶς, τῷ εἶπεν, ἐκπληκτος· καπνίζετε. σεῖς ὁ ὅποιος τόσας φορὰς μοῦ ἔχετε εἰπεῖ ὅτι μόλις βάλετε τὸ σιγάρον εἰς τὸ στόμα σας σὰς πιάνει κωλικόπονος;

— Αἶ, τί νὰ κάμω; ἀπεκρίθη ὁ Δουμᾶς. Ὅλοι τριγύρω μου καπνίζουν. Ἐσκέφθηκα νὰ μάθω κ' ἐγὼ διὰ νὰ μὴ με πειράξῃ ὁ καπνός.

Οἱ συνδαιτυμόνες, οὐδόλως, ἐννοεῖται, δυσχεροῦντο διὰ τὴν ἐγκρατεῖάν του, ἥτις ἐπέ-

τρῆπεν αὐτῷ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ γεύματος νὰ φαιδρῶνῃ καὶ τέρπῃ αὐτοὺς δι' εὐφυολογιῶν καὶ ἀστείοτάτων ἀνεκδότων.

Ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἡ συνδιάλεξις ἐστρέφετο συνήθως περὶ τὴν φιλολογίαν. Ὁ Δουμᾶς ἔκρινεν ἐκ τούτων μετὰ τινος ἀφελοῦς ματαιότητος ἀφοπλιζούσης καὶ τοὺς μᾶλλον σκεπτικούς. Οὐχὶ σπανίως ἐπέκρινε τοὺς ἀντιπάλους του, ἐνίοτε δὲ καὶ δριμέως. Εἶνε ἀληθὲς ὅμως ὅτι ἡ κριτικὴ αὐτοῦ δὲν ὠμοιάζε πρὸς τὴν συνήθη, διότι ὁ Δουμᾶς ἀνεσκεύαζεν, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζε καλλίτερον, τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπέκρινε καὶ ἐκ τοῦ προχείρου ἐπένοε σκηναὶς πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν, κατ' αὐτόν, κακῶν, τοῦθ' ὅπερ, βεβαίως, οὐδεὶς ἄλλος ἐκτὸς αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ πράξῃ. Ὡραῖον θὰ ἦτο ἂν παρ' αὐτῷ ἔμενον πάντοτε στενογράφοι, ἐντολὴν ἔχοντες νὰ γράψωσι τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα, διότι ὅσα ἔλεγεν εἶχον συχνάκις τὴν ἀξίαν τῶν ὄσων ἔγραφεν. Ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ συνίστατο εἰς τὸ νὰ εὐφυολογῇ διὰ τῆς γλώσσης, ἀντὶ διὰ τῆς γραφίδος. Παρὰ τὴν τράπεζαν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐσπιθῆριζε κατὰ τὰ ἐπιδόρπια πολὺ πρὸ τοῦ καμπανίτου, δὲν ἄφινε δὲ νὰ παρακμάσῃ ἡ συνδιάλεξις ὡς οὐδὲ νὰ κενωθῶσι τὰ ποτήρια τῶν συνδαιτυμόνων. Ἐν τῇ αἰθούσῃ, ὅπου μετέβαινον ἔπειτα, αἱ ὥραι παρήρχοντο ταχέως δι' ἀσμάτων, γελώτων, κωμικῶν σκηναῶν, ὁ δὲ φαιδρὸς καὶ φιλόφρων ἀμφιτρώων κατῴρθου θαυμασιῶς νὰ κρατῇ εὐθύμους τοὺς προσκεκλημένους μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. Συνηθέστατα τότε ὁ Δουμᾶς προσεκάλει τοὺς δαιτυμόνας εἰς ἐλαφρόν καὶ ἀβρόν ἐπίδειπνον, τὸ ὁποῖον ἐπενόει καὶ κατεσκεύαζεν αὐτὸς οὗτος. Μεθ' ὃ ἀποσυρομένων πάντων βεβαρημένον ἐχόντων τὸ τε σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα ὁ ἀκαταπόνητος συγγραφεὺς ἐλάμβανε τὸν λαμπτήρα, μετέβαινεν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του καὶ εἰργάζετο ἐνίοτε μέχρι τῆς δευτέρας ὥρας τῆς πρωίας.

Ἡ ἀπίστευτος αὕτη πρὸς τὴν ἐργασίαν δύναμις ἦτο βεβαίως ἐν τῶν ἐξαιρετικῶν πλεονεκτημάτων τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅστις ἐκέκτητο τόσα ἄλλα καὶ τόσον σπάνια.

* *

Συχνὰ συνέβαινεν εἰς τὸν Δουμᾶν νὰ λαμβάνῃ ἐπιστολάς διευθυντῶν ἐφημερίδων ἀπαιτούτων ταυτοχρόνως τὴν συνέχειαν τοῦ ἐν ἐκάστῃ τούτων δημοσιευομένου μυθιστορήματος αὐτοῦ. Ὡς, παραδείγματος χάριν, τοῦ διευθυντοῦ τῆς *Συνταγματικῆς*, αἰτοῦντος τὸν πέμπτον τόμον τῆς *Κερίας τοῦ Μορσωρῶ*, τοῦ διευθυντοῦ τῆς *Πατρίδος* αἰτοῦντος τὸν τέταρτον τόμον τοῦ *Πολέμου τῶν γυναικῶν*, τοῦ διευθυντοῦ τῆς *Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων* ἀπαιτοῦντος τὸν δέκατον πέμπτον τόμον τοῦ *Μόντε-Χρίστου*, τοῦ διευθυντοῦ τῆς *Εἰρηρικῆς*

Δημοκρατίας αἰτοῦντος τὸν πέμπτον τόμον τοῦ *Ἰπλότου τοῦ ἐρυθροῦ οἴκου*, τοῦ διευθυντοῦ τοῦ *Ἰσπανοῦ*, αἰτοῦντος τὸ τέλος τοῦ *Νόθου* τοῦ *Μωλερὸν* καὶ τέλος τοῦ διευθυντοῦ τοῦ *Τύπου* αἰτοῦντος τ' *Ἀπομνημονεύματα Ἰατροῦ*.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει συνεκάλει ἐν τῷ οἴκῳ του ὅλους τοὺς φιλολογικούς χρεώστας του καὶ ἐζήτηε προθεσίαν ἀπὸ τὸν διευθυντὴν τῆς *Συνταγματικῆς* δέκα ἡμερῶν, ἀπὸ τὸν τῆς *Πατρίδος* τριῶν μηνῶν, ἀπὸ τὸν τῆς *Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων* μιᾶς ἐβδομάδος, ἀπὸ τὸν τῆς *Εἰρηρικῆς Δημοκρατίας* τριῶν ἡμερῶν, ἀπὸ τὸν τοῦ *Ἰσπανοῦ* εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν, καὶ ἀπὸ τὸν τοῦ *Τύπου* ἑνὸς μηνός.

Καὶ παρέδιδε τὰ ὑποσχεθέντα κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν προθεσίαν, τηρῶν τὸν λόγον αὐτοῦ ὡς εὐπατρίδης.

* *

Ὁ Δουμᾶς ὑπῆρξε καὶ ἐθνοφύλαξ, ἀλλὰ κάκιστος. Καλούμενος δὲ πρὸ πειθαρχικοῦ συμβουλίου συνειθίζε νὰ λέγῃ πρὸς τὸν πρόεδρον αὐτοῦ τὰ ἐπόμενα:

«*Συνταγματάρχᾳ μου, ἐν πρᾶγμα μοῦ εἶνε ἀπολύτως δυσάρεστον εἰς τὸν κόσμον, τὸ νὰ εἶμαι γελοῖος. Ἀλλὰ ὁσάκις φορέσω ἕνα μᾶλλινον σκουφον, φορτωθῶ ἐν σπαθί καὶ μίαν παλάσκαν, χωθῶ μέσα εἰς ἕν πανταλόνι μὲ κόκκινας γραμμὰς, τὰ ὁποῖα ὅλα πάγουν πολὺ ἄσχημα εἰς τὸ εἶδος τῆς εὐμορφίᾳς μου, μοῦ φαίνεται ὅτι τὰ παιδιά ἀπὸ πολλὴν τους καλωσύνην δὲν τρέχουν κατόπιν μου, καὶ τὰ εὐγνωμονῶ ὅσον εἰμπαρῶ διὰ τὴν εὐγένειάν των. Μὴν ἀπορῆτε, λοιπόν, συνταγματάρχᾳ, ἂν μὲ τοιαῦτα αἰσθήματα ἐκτελῶ πολὺ ὀλίγον τὰ καθήκοντα τοῦ ἐθνοφύλακος ἢ δὲν τὰ ἐκτελῶ ὅλως διόλου.*»

Τότε δὲν ἠστεύοντο μὲ τὴν ἐθνοφυλακίαν ἦτο ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν οἱ λοχαγοὶ ὑπεβάλλοντο εἰς μεγάλας χρηματικὰς θυσίας, ὅπως τηρῶσι τὸν λόγον των καλλίτερον ἐνδεδυμένον, καλλίτερον ὠπλισμένον, πολυαριθμότερον κατ' ἀνδρας τοῦ τῶν συναδέλφων των. Ἀλλ' ἡ κατ' ἀριθμὸν ὑπεροχὴ ἦτο ἡ πάντων δυσχερστάτη καὶ διὰ τοῦτο κατεδιώκετο ὁ Δουμᾶς. Κατ' ἀρχὰς κατεδικάζετο εἰς φρουρὰν ἐν ἀκινήσιᾳ, ἔπειτα εἰς κράτησιν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν, ἔπειτα εἰς τεσσαράκοντα ὁκτῶ, ἔπειτα εἰς ἐβδομήκοντα δύο, ἔπειτα εἰς ὁκτῶ ἡμερῶν.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Δουμᾶς ἀντὶ νὰ φυλακισθῇ, ἀπήρχετο εἰς Εὐρώπην ἢ Ἀφρικὴν ταξιδεύων ἐπὶ ἕν ἔτος. Ὅτε δ' ἐπανήρχετο διεσκέδαζε τὰ μέγιστα ἀποπλανῶν τοὺς ἀναζητούντας αὐτόν ὅπως τὸν συλλάβωσι. Ἐπρεπε δὲ νὰ τὸν ἀκούσῃ τις μεθ' οἷας χάριτος διηγεῖτο τοὺς δόλους αὐτοῦ, ὅπως διαφεύγῃ τὰς ἀναζητήσεις.

«*Ναί, ἔλεγεν, ὅπως ὁ Κρόμβελ, δὲν κοιμῶμαι*

ποτέ δύο νύκτας κατὰ συνέχειαν εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον. Ἐπιφυλάττω πάντοτε ἐξόδους διὰ τῶν μαγειρειῶν, εἰσόδους διὰ τῶν καταπακτῶν, δραπετεύσεις διὰ τῶν παραθύρων. Χαρίζω εἰσιτήρια θεάτρων εἰς τοὺς γείτονάς μου ὅπως ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ διαβαίνω διὰ τῆς κατοικίας των· διέρχομαι μέσῳ τῶν ἐρώτων αὐτῶν, τῶν ὑποθέσεων των, τῶν οἰκογενειακῶν των σκηνῶν, λέγων πρὸς αὐτοὺς, ὡς ὁ Δὸν Καΐσαρ τοῦ Βαζάν: Μὴν ἐνοχλήσθε, εἶμαι ἐγώ. Συνείθισαν πλέον, καὶ τὸ πρᾶγμα πηγαίνει θαυμασία.

Ὡς ἐπιλογίαν εἶχεν ἀκριβῶς τὸν ὑποδηματοποιὸν του, ὅστις μεταξὺ τοῦ συμφέροντός του καὶ τοῦ καθήκοντός του ἀμφιρρέπων, ἔγραψεν αὐτῷ περὶ τῆς δυσχεροῦς του θέσεως ὅπως τὸν συγκινήσει, ἐπεράτου δὲ τὴν ἐπιστολὴν του λέγων ὅτι θὰ ἦτο πολὺ *peineux et douloureux* ἂν τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν φυλακὴν.

— Καὶ εἰς ἐμὲ, τῷ ἀπεκοίθη ὁ Δουμάς, πιστεύσατε ὅτι θὰ μοι εἶνε πολὺ *penible et doulourible* νὰ ὑπάγω.

Τὸ *doulourible* προϋξένησεν ἀληθὲς σκάνδαλον. Ὁ ἐπιλογίας κατηγορήσεν αὐτὸν δριμύτως διὰ τοῦτο, ἡ δὲ δυσάρεστος αὐτῆ λέξις ἐθεωρήθη ὡς ἐπιβαρυντικὴ ἐπὶ πλέον περιπτώσις ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου.

— Ἐγράψατε *doulourible*; ἠρώτησεν αὐστηρῶς ὁ πρόεδρος.

— Ναι, ἀπήντησεν ὁ Δουμάς, ἀλλὰ ὁ ἐπιλογίας εἶπε *peineux*.

— Δὲν εἶνε τὸ ἴδιον πρᾶγμα. Αὐτὸς εἶνε ὑποδηματοποιός. Ἄν θέλετε νὰ δημιουργήσητε λέξεις, παρουσιασθήτε ὡς Ἀκαδημαϊκός.

— Δὲν τὸ ἔχω σκοπόν.

— Φοβεῖσθε μὴν ἀποτύχητε;

— Ὅχι, φοβοῦμαι μὴν ἐπιτύχω.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ Δουμάς ἔμεινεν εἰς τὴν φυλακὴν ἐν συνόλῳ τεσσαράκοντα ὀκτὼ ἡμέρας— τὸ ὅποιον ἐφ' ὅσον ἐνεθυμῆτο ὁ πρόεδρος τοῦ στρατοδικείου οὐδέποτε εἶχε συμβῆ. Εἰς αὐτὰς δὲ τὰς τεσσαράκοντα ὀκτὼ ἡμέρας τῆς φυλακίσεώς του ὀφείλομεν τὸ πόνημα αὐτοῦ ὁ *Πικουέλος*. Τὸ περὶ αὐτοῦ ἀνεκδοτόν εἶνε περιεργότατον καὶ σχεδὸν ἄγνωστον.

Μελοποιός τις ἠνόχλει ἀπὸ πολλοῦ τὸν Δουμᾶν ὅπως τῷ γράφῃ κωμειδύλλιόν τι, δυσχυρίζομενος ὅτι ἦτο εὐκολώτατον εἰς αὐτὸν τὸν γράφοντα δράματα ὀλίγηρα τόσον εὐκόλως.

— Με συγχωρεῖτε, ἀπήντησεν ὁ Δουμάς· εἰς τὸ δρᾶμα δὲν σοῦ ἀπαγορεύεται νὰ βάλῃς ὀρθάνοον, πνεῦμα καὶ ιδιοτροπίαν, ἐν ᾧ εἰς τὸ κωμικὸν μελοδραμάτιον ὅλα αὐτὰ βλάπτουν τρομερὰ τὴν μουσικὴν, πρὸ πάντων δὲ ὁ ὀρθὸς λόγος.

Διεθεθαίωσε τὸν μελοποιὸν ὅτι δὲν θὰ τῷ γράφῃ τὸ ποίημά του εἰμὴ ὅταν οἱ τῆς ἐθνοφυλακῆς, τὸν συλλάβουν καὶ τὸν χύσουν εἰς τὴν

φυλακὴν. Ὁ μελοποιός ἐπωφελήθεις τὴν πληροφορίαν, μετέβη πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς ἐθνοφυλακῆς, καὶ προὔκάλεσεν εὐχερῶς διαταγὴν φυλακίσεως τοῦ Δουμά.

Τὴν αὐγὴν τῆς ἐπαύριον ὁ μυθιστοριογράφος συνελήφθη μόλις ἐγερθεὶς τῆς κλίνης καὶ ὠδηγήθη δι' ὀχήματος εἰς τὴν φυλακὴν. Ἄνερχόμενος τὴν κλίμακα ἀκούει φθόγγους κλειδοκυμβάλου ἐντέχνως κρουομένου.

— Ποῦ παίζει αὐτὴ ἡ μουσικὴ; ἐρωτᾷ ἔκπληκτος ὁ Δουμάς.

— Εἰς τὸ δωμάτιόν σας, ἀποκρίνεται ὁ οἰκοφύλαξ. Εἶνε μέσα ἕνας κύριος καὶ σας περιμένει εἰς τὸ πιάνο του ποῦ ἔφερε ἐδῶ χθές.

Ὁ Δουμάς ἀναβαίνει ταχέως καὶ εὐρίσκει τὸν μελοποιὸν πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου.

— Πῶς, ἄθλιε, σὺ ἐνήργησες νὰ με φυλακίσουν;

— Ἄκουσε τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ κωμειδύλλiou, ἀπαντᾷ ἀπλῶς ὁ μελοποιός. Τώρα ποῦ εἶσθε φυλακισμένος ἐλπίζω ὅτι θὰ φυλάξητε τὸν λόγον σας καὶ θὰ μοῦ γράψητε τὸ ποίημά μου.

— Ἐλα, ἄς εἶνε, δὲν μοῦ μένει ἄλλο παρὰ νὰ τὸ γράψω ἐστέναξεν ὁ Δουμάς.

Καὶ ἰδοὺ πῶς ἐγράφη ὁ *Πικουέλος*. Ἄλλ' ἐξεληθὼν τῆς φυλακῆς ὁ Δουμάς ἐζήτησε καὶ εὔρε μέρος πρὸς κατοικίαν ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ἐθνοφυλακὴ.

[Ἐπειὰ τὸ τέλος]

K.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1883

Πᾶν ἔτος παρερχόμενον παρασύρει μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸν τάφον μέρος μέγα τοῦ ἀνθρωπίνου πληθυσμοῦ. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν τεθνεώτων τοὺς πλείστους μὲν πενθοῦσιν οἱ οἰκεῖοι, τινὰς οἱ ἴδιοι αὐτῶν τόποι ἐν οἷς ἐζήσαν ὠφέλιμοι γενόμενοι, ὀλίγων δὲ καὶ μεμετημένων ἐκλεκτῶν ὁ θάνατος ἐμποιεῖ αἰσθησιν ἢ εἰς ἔθνος ὅλον, ἢ κύκλον ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ ἡ ἱστορικὴ περιπέτεια διὰ μελανοῦ πλαισίου τὰς σελίδας τῆς ἐκείνης, ἐν αἷς ἀναφέρεται ὁ θάνατος ἀνθρώπων, αἵτινες ἐλάμπρυναν διὰ τῆς ἀξίας αὐτῶν ζῶντες τὴν πολιτείαν, τὴν ἐπιστήμην ἢ τὴν τέχνην, ἢ διὰ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἀπέθανον κατέστησαν τὴν μνήμην αὐτῶν περίκλυτον, ἢ συνέδεσαν τὸ ὄνομά των ἐν τῇ ζωῇ μετ' ἄλλων διασήμων προσώπων, ἢ ἐνδόξων πράξεων.

Καὶ τὸ λῆξαν ἔτος, ὡς πάντα τὰ πρὸ αὐτοῦ καὶ ὡς πάντα τὰ μετ' αὐτοῦ, ἀναγράφει ἐν τοῖς χρονικοῖς αὐτοῦ πολλῶς ἐπισήμους νεκρούς, ὧν τοὺς μᾶλλον γνωστούς, τοὺς μᾶλλον ἐξέχοντας, μνημονεύομεν ἐν συνοπτικῇ σημειώσει.